

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 105:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Drs. D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Tzum; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijckenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijckenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wanswert; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; D. Stroot, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Harkstede; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36003.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: In den atheïstischen Staat. — Uit de Schrift: De verhoogde Zoon des menschen, Koning óók over „het rijk der Gemeene Gratie“. (Joh. 21:7.) — Kerke-lijk Leven: „Moet dat nu zóó?“ XIV (Slot). Over de „Algemeene Genade“. XII. Tegen de leiding van den Heiligen Geest? I. — Geestelijke Adviezen: In het schemerdonker. — Lit en Kunst: Obsessie. — Zending en Evangelisatie: Het Zendingssambt. III. — Brief uit Amerika: „Reformato-rieche Polemiek“. — Perschoonw. — Kerkenieuws.

HOOFDARTIKEL

In den atheïstischen Staat.

Het boek van Dr. Ammende.

We hebben nagegaan welke „waarheden“¹⁾ Berdjajew in het communisme meende te ontdekken en getracht om den geestelijken achtergrond van deze oordeelen te ontfeden. Een felle kritiek op het „hedendaagsche Christendom“ en een antithetische houding tegenover de wereld en haar geschiedenis zijn vereenigd met een my-²⁾siek verlangen naar eenheid en een vereering van de religieuze oerkracht der Russische volksziel, als de eigenlijke energiebron van het Russische communisme. In deze sfeer was zelfs een waar-dering van het nihilistische atheïsme mogelijk. Berdjajew is niet de eenigste denker, die op zulk een wijze over het communisme oordeelt. In de bekende verzameling: „Der Staat, das Recht und die Wirtschaft des Bolschewismus“³⁾, kan men analoog beschouwingen vinden. Prof. Karsa-⁴⁾win bijvoorbeeld geeft daarin een opstel getiteld: „Das religiöse Wesen des Bolschewismus“; ⁵⁾verzaam is ook het stuk van Prof. Dr. S. Frank over het „bolsjewisme en het communisme als geestelijke verschijningsvormen“. Dr. Frank zegt dat het Russische communisme een voort negatief religieuze (!) waan is, die zich van de volksziel meester heeft gemaakt. Over het ontoelaatbare van een dergelijk gebruik van het woord „religieus“, is in de vorige stukken het een en ander gezegd.

Het zou zeker de moeite waard zijn om de rede-deringen der genoemde denkers met die van Berdjajew te vergelijken. Dat zou ons echter nu veel te ver voeren. Alleen willen we opmerken, dat Berdjajews (gedeeltelijke) verheerlijking van het nihilisme tegenover het communistische atheïsme, niet, of niet in die mate, door de genoemde schrij-⁶⁾vers gedeeld wordt.

De studies van deze en andere geëmigreerde Russische denkers hebben in de discussies over het bolsjewisme een zeer bijzondere betekenis en kunnen daarom moeilijk gemist worden. Zij maken ons aanstands duidelijk met welk een groote oppervlakkigheid dikwijls, door buitenstaanders: „vrienden van de Sovjet-unie“, over het geestelijk leven in Rusland wordt geoordeeld.⁷⁾

1) In „De Reformatie“ van 3 April is geschreven, dat som-⁸⁾me denkers, evenals Berdjajew, den wil-op-zichzelf reeds een ⁹⁾waarde noemden. Een typisch voorbeeld van een dergelijke ¹⁰⁾lezing we in de „N. R. Crt.“ van 21 April, in het verslag ¹¹⁾van een lezing op de algemeene vergadering van Doopsgezinde ¹²⁾predikanten. In die lezing zeide Dr. Catterpoel: „Het waarheids-¹³⁾relaats van de beweging der Duitse Christenen is hierin ¹⁴⁾tegen, dat zij als hun overtuiging belijden, dat een levend ¹⁵⁾Christendom een open oog behoort te hebben voor de noden ¹⁶⁾en vragen van dezen dag.“ Dat „open oog“ is al voldoende!

2) Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie 1924/1925 ¹⁷⁾pag. 525 e.v. In het stuk van Isagojeff „Von Marx bis Lenin“ ¹⁸⁾wordt ook iets verteld over de geestelijke ontwikkeling van ¹⁹⁾Berdjajew, die vroeger Marxist is geweest.

3) Ze leeren ons b.v. hoever het echtpaar Sidney Webb, ²⁰⁾met hun agnosticisme, verwijderd is van het verstaan van ²¹⁾geestelijke problemen in het algemeen, en dat van het bolsje-²²⁾wisme (als wereldbeschouwing) in het bijzonder. Zie in hun ²³⁾„Soviet-Communism“, deel II, het stuk getiteld „Anti-Godism“.

Voor we nu Berdjajews veroordeeling van het communisme gaan bespreken, willen we eerst wijzen op enkele werken over Sovjet-Rusland, die in den laatsten tijd zijn verschenen, en waarin de ontzaglijke wreedheid wordt beschreven, waar-²⁴⁾mede de Russische machthebbers hun politiek hebben doorgedreven.

We denken hierbij vooral aan het aangrijpende, sterk gedocumenteerde boek: „Musz Russland hungern“, van Dr. Ewald Ammende, den energieken strijder voor de „nationale minder-²⁵⁾heden“, die dezer dagen op zulk een tragische wijze is gestorven.²⁶⁾ Dr. Ammende, die een der beste deskundigen was op het gebied dat hij be-²⁷⁾handelt, heeft enkele maanden geleden zijn boek gepubliceerd. Het bevat een bittere aanklacht tegen de niets en niemand-ontziende geweldpolitiek van Stalin en zijn dienaren in de Oekraïne, en een ²⁸⁾bittere klacht over de opzettelijke „blindheid“ en „doofheid“ der leidende politici in Europa, die niets wilden zien of hooren van het ontzaglijke drama, dat zich omstreeks 1930 en daarna in Rus-²⁹⁾land afspeelde.

De bolsjewisten hebben in de Oekraïne, en vooral in het Wolga-gebied, een welvarende land-³⁰⁾bouwende samenleving vernietigd, gedreven door den marxistischen haat tegen een zelfstandige boerenbevolking, te midden waarvan de Duitse ³¹⁾doopsgezinde kolonies een voornamelijk plaats be-³²⁾kleedden.³³⁾ Zelfs de Webbs, die in een boek van meer dan 1100 bladzijden van hun groote ³⁴⁾vereering voor het werk van den „sociaal-econo-³⁵⁾mischen opbouw“ in de Sovjet-republiek getuige-³⁶⁾nis afleggen, geven toe dat bij de uitvoering van ³⁷⁾Stalins landbouwpolitiek „heel veel leed aan een ³⁸⁾groot aantal vrouwen en kinderen, en ook aan de ³⁹⁾mannen is toegebracht“. Maar dat leed deert hen ⁴⁰⁾weinig. Na de wrede deportaties van duizenden „⁴¹⁾koelakken“ te hebben gehuldigd als een soort red-⁴²⁾dingswerk (!) ten bate van een „door eigen schuld“ ⁴³⁾hongerlijdende, „saboteerende“ bevolking, en een ⁴⁴⁾weinig te hebben verteld van de gruwelijke moord-⁴⁵⁾partijen onder de menschen, die voor de mistuk-⁴⁶⁾king van die landbouwpolitiek verantwoordelijk ⁴⁷⁾werden gesteld, laten zij nuchter volgen: „Zon-⁴⁸⁾der dien prijs van dat lijden, zou — zoo ⁴⁹⁾beloofden — de snelle reorganisatie van ⁵⁰⁾den landbouw, welke de eenigste practi-⁵¹⁾cische oplossing scheen te zijn voor ⁵²⁾het vraagstuk der nationale voedsel-⁵³⁾voorziening, niet hebben kunnen ⁵⁴⁾slagen“.

4) Dr. Ammende, van geboorte een Estlander, was voor ⁵⁵⁾gezondheid op reis naar China. Hij overleed plotseling, op ⁵⁶⁾slechts 43-jarigen leeftijd, te Peking (15 April). Zie over ⁵⁷⁾hem het avondblad „N. R. Crt.“ van 21 April. (Blad C, pag. 1.)

5) Zie over hen Hermann Pörrgen, „Ein Land ohne Gott“ (1936).

6) Zie: Boris Souvarine (een ex-bolsjewist): „Staline“ (pag. 481): „Il est impossible de savoir combien ont péri de faim ⁵⁸⁾ou de froid dans les forêts septentrionales... Mais des ⁵⁹⁾renseignements partiels en donnent une idée terrible, surtout ⁶⁰⁾de l'écoulement des enfants expulsés avec leurs mères parfois ⁶¹⁾dans l'épouvante de la nuit, et malgré les rigueurs de l'hiver ⁶²⁾transportés du sud vers les zones glaciales où tant de ces petits ⁶³⁾innocents privés de toit, de soins et de tout, ont trouvé ⁶⁴⁾prématurément un tombeau.“

De Webbs hebben den treurigen moed om dit alles een ⁶⁵⁾prachtig „relief-werk“ van Stalin te noemen, dat zichzelf ⁶⁶⁾bedrupt. Grooter harteloosheid is niet denkbaar.

7) „Soviet-Communism“, deel I, pag. 270. We hopen ons ⁶⁷⁾nog wel eens meer met dit werk van de Webbs bezig te ⁶⁸⁾houden. Het bevat een massa gegevens over het huidige Rus-⁶⁹⁾land, maar het is zeer oncratisch. De schrijvers hebben dikwijls ⁷⁰⁾uit door hen geciteerde werken, die vernietigend zijn voor hun ⁷¹⁾beschouwingen, enkele zinnen gelicht, welke hen bevelen. Men ⁷²⁾leze naast hun werk vooral ook: Boris Brutzkus „Economic ⁷³⁾Planning in Soviet-Russia“. (1935.)

Een merkwaardig voorbeeld van zulch citeeren is de weer-⁷⁴⁾gave op pag. 801 van het boek der Webbs, van het gedeelte ⁷⁵⁾op pag. 233 en 234 uit het boek van Brutzkus. Zij willen ook ⁷⁶⁾zelfs het meest moorddadige optreden van Stalin nog goed-⁷⁷⁾praten. Brutzkus' aangrijpende beschrijving van het lot der ⁷⁸⁾„intelligentsia“, misvormen zij tot een soort rechtvaardiging van

Deze hoogbejaarde socialistische protesteeren niet ⁷⁹⁾tegen de onderdrukkingen: zij geven een zakelijke ⁸⁰⁾beschrijving van de gedwongen socialisatie van ⁸¹⁾den Russischen landbouw en zijn vol bewondering ⁸²⁾voor het doorzettingsvermogen van Stalin. Maar ⁸³⁾tegelijk erkennen zij dat de Russische bewindheb-⁸⁴⁾ber zijn politiek slechts met verschrikkelijk ge-⁸⁵⁾weld kon doorvoeren. Het komt geen oogenblik ⁸⁶⁾in hen op, dat door deze erkenning de „koelakken“ ⁸⁷⁾weder ontlast worden van de schuld, waarmee zij ⁸⁸⁾meedoogenloos die bloedig gegeeselde menschen ⁸⁹⁾hadden beladen.⁹⁰⁾ Alle menscheijk gevoel is bij de ⁹¹⁾Webbs zoek, wanneer zij hun afgod: den „socia-⁹²⁾listischen staat“, afbeelden. De wreedste tyrannie ⁹³⁾van dien staat eeren zij als een groote deugd, elk ⁹⁴⁾verweer tegen zijn maatregelen — die h.i. in prin-⁹⁵⁾cipe steeds goed en rechtvaardig zijn — is in hun ⁹⁶⁾oogen een hoogst laakbare handeling. Wie de zeg-⁹⁷⁾ningen van het Sovjetbewind niet wil aanvaarden, ⁹⁸⁾moet volgens hen, als een sociaal minderwaardig ⁹⁹⁾individu, de gevolgen maar dragen!

Tegelijk met „Soviet-Communism“ ver-¹⁰⁰⁾scheen het boek van Dr. Ammende. Grooter ¹⁰¹⁾tegenstelling is moeilijk denkbaar. Dr. Ammende, ¹⁰²⁾die zijn leven lang met bovenmenselijke inspan-¹⁰³⁾ning het tragische lot van zoovele onderdrukten ¹⁰⁴⁾poogde te verzachten, is diep bewogen met het ¹⁰⁵⁾lijden van de tallooze Russen, die, uit dogma-¹⁰⁶⁾tische klasseoverwegingen en om redenen van ¹⁰⁷⁾(vermeend) staatsbelang, in de grootste ellende ¹⁰⁸⁾werden gedompeld. Hij heeft een grondig onder-¹⁰⁹⁾zoek naar de landbouwpolitiek van Stalin inge-¹¹⁰⁾steld, zijn oordeel is vernietigend voor die politi-¹¹¹⁾ek. Haar meedoogenloosheid en onwaarschijn-¹¹²⁾heid worden den lezer duidelijk voor oogen ge-¹¹³⁾steld. Van haar ruïneuze gevolgen krijgt hij een ¹¹⁴⁾indruk, die hem met ontzetting zal vervullen. Niets ¹¹⁵⁾ontroert meer dan een vergelijking tusschen de ¹¹⁶⁾koude uiteenzettingen der Engelsche vereerders ¹¹⁷⁾van het meest rigoreuze staatsocialisme, en het ¹¹⁸⁾diepmenscheijk betoog van den gewezen secretaris ¹¹⁹⁾van het „Interkonfessionelle und übernationale ¹²⁰⁾Hilfskomitee für die Hungergebiete in der Sow-¹²¹⁾jetunion“. In kennis van zaken doet Dr. Ammende ¹²²⁾voor de Webbs niet onder. Men denke niet dat de ¹²³⁾eerstgenoemde alleen zijn „gevoel“ laat spreken, ¹²⁴⁾en dat de laatsten met exacte sociaal-economische ¹²⁵⁾beschouwingen komen. Dr. Ammende beheerscht ¹²⁶⁾zijn onderwerp uitstekend, en oordeelt op grond ¹²⁷⁾van de feiten.

„Alle ernstige waarnemers van de verhoudingen ¹²⁸⁾in Sovjet-Rusland“, schrijft hij, „stemmen overeen ¹²⁹⁾in de beoordeeling van de oorzaken van den Rus-¹³⁰⁾sischen hongersnood. Naar hun oordeel is de ¹³¹⁾eigenlijke grondoorzaak niet een natuurramp, ¹³²⁾maar de volledige ineenstorting van den land-¹³³⁾bouw, het fiasco van een overhaast ingevoerd ¹³⁴⁾collectief-systeem“.

Wie de literatuur over deze ineenstorting be-¹³⁵⁾steudeert, zal dit zeker toestemmen. Het meeren-¹³⁶⁾deel der schrijvers beschuldigt terecht Stalin en ¹³⁷⁾diens trawanten, omdat deze met zulk een wreed ¹³⁸⁾geweld optraden en — om het maar eens zacht uit ¹³⁹⁾te drukken — groote „technische“ fouten maakten. ¹⁴⁰⁾Een ander deel, allen vurige vereerders van Sov-

jet-Rusland, de gruwelijkste terechtstellingen, die de nieuwste geschiedenis ¹⁴¹⁾kent. Alle redelijkheid en gevoel is soms bij hen zoek.

8) De wijze waarop de Webbs de „koelakken“ beschuldigen, ¹⁴²⁾is meer dan ergerlijk. Zie daartegenover het in aantekening 5 ¹⁴³⁾genoemde boekje van Pörrgen: „Es ist so weit gekommen, ¹⁴⁴⁾dass alles, was vom Standpunkt der Kommunisten aus uner-¹⁴⁵⁾wünscht sein muss, als das Werk von Kulakken bezeichnet wird. ¹⁴⁶⁾Wird irgend wo der Plan nicht erfüllt — so stecken dan ¹⁴⁷⁾hinter Kulakken. Wenn etwas verloren geht — das waren ¹⁴⁸⁾Kulakken. An jedem Misserfolg tragen die geheimnisvollen ¹⁴⁹⁾Kulakken die schuld... so hat sich der Sowjetstaat einen ¹⁵⁰⁾fiktiven Gegner geschaffen, mit dem er beständig im Kampfe ¹⁵¹⁾liegt... der wirkliche Kulake ist längst besiegt, ohnmächtig, ¹⁵²⁾verbannt oder tot geschlagen.“ (pag. 128 en 129.)

Boris Souvarine zegt: L'offensive la plus cruelle se fit sentir ¹⁵³⁾d'abord dans les campagnes. (pag. 479 van „Staline“.)